

ԳԻՏԱԿԱՆ ԿՅԱՆՔ

«ՏԵՍԱԿԱՆ ԵՎ ԿԻՐԱՌԱԿԱՆ ՀՈԳԵՔԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ» (IV միջազգային գիտաժողով)

Արդի հասարակության քաղաքական, սոցիալ-տնտեսական փոփոխությունները նոր պահանջներ են առաջադրում անձի ներդաշնակ գոյությանը, ինչը պայմանավորում է ժամանակակից հոգեբանական մտքի նոր միտումների զարգացման անհրաժեշտությունը: Նման խնդիրների արդյունավետ լուծման համար կարևոր քայլ է գիտնականների երկխոսությունը գիտաժողովների ձևաչափով:

2013 թ. հոկտեմբերի 25-27-ին Երևանի պետական համալսարանի փիլիսոփայության և հոգեբանության ֆակուլտետում տեղի ունեցավ «Տեսական և կիրառական հոգեբանության արդի հիմնախնդիրները» թեմայով 4-րդ միջազգային գիտաժողովը: Մեզ համար մեծ պատիվ էր փիլիսոփայության և հոգեբանության ֆակուլտետում կազմակերպել այնպիսի ներկայանալի գիտական համաժողով, որում քննարկվեցին տեսական, կիրառական և փորձարարական հոգեբանության արդիական տարաբնույթ հիմնախնդիրներ: Հարկ է նշել, որ այս գիտաժողովը ոչ թե պարզապես հերթական գիտական հավաք էր, այլ ավանդույթ դարձած իրադարձություն, որը հնարավորություն է տալիս ընդլայնելու հոգեբանների գիտական աշխարհայացքն ու մասնագիտական կապերի աշխարհագրությունը: Այն մի հարկի տակ էր հավաքել 173 մասնակից 12 երկրներից՝ Ռուսաստանից, Վրաստանից, Ֆրանսիայից, ԱՄՆ-ից, Արգենտինայից, Լիտվայից և այլն:

Գիտաժողովին ակտիվ մասնակցություն ունեցան Երևանի պետական համալսարանը, Գիտությունների ազգային ակադեմիան, ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիան, Ֆիզիկական կուլտուրայի հայկական պետական ինստիտուտը, Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական ինստիտուտը, Գործնական հոգեբանության և սոցիոլոգիայի «Ուրարտու» համալսարանը, Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիան, Հայ – ռուսական (սլավոնական) համալսարանը, Մ. Հերացու անվան պետական բժշկական համալսարանը, ՀՀ ՊՆ Ազգային ռազմավարական հետազոտությունների ինստիտուտը, Արցախի պետական համալսարանը, Երևանի Խ. Աբովյանի անվան պետական մանկավարժական համալսարանը և այլն:

Գիտաժողովի հիմնախնդիրների շառավիղը բավականին լայն ու բազմազան էր, քանզի բովանդակային ցանկը թելադրվել էր հենց մասնակիցների հայտերով, որը վերլուծելուց հետո կազմկոմիտեն ձևավորել էր նստաշրջանների օրակարգը: Ուշագրավ է այն փաստը, որ գիտաժողովն ընդգրկել էր փորձարարական հոգեբանության և մեթոդաբանության, անձի զարգացման և կրթության հոգեբանության, կառավարման հոգեբանու-

թյան և էթնոհոգեբանության, առողջ ապրելակերպի և սպորտի հոգեբանության ամենատարբեր հարցերի լայն շրջանակ:

«Տեսություն, մեթոդաբանություն և գիտափորձ» նստաշրջանին քննարկվել են հոգեբանական այնպիսի հիմնահարցեր, ինչպիսիք են գիտակցության և ճանաչողական ռազմավարության փոխկապակցվածության, նյարդահոգեբանության և ուսուցման հոգեբանության, ժամանակակից հասարակությունում անձի անվտանգության ու հոգեբանական հարմարման և այլ հարցեր: Քննարկման ժամանակ ի հայտ եկան բազմաթիվ նոր հարցադրումներ և խնդիրներ, որոնք հոգեբանության զարգացման գործընթացում շեշտադրում և առանձնացնում են նոր միտումներ:

«Անձ, սոցիում, մշակույթ» նստաշրջանը առանձնանում էր իր խնդրային դաշտի ընդգրկունությամբ և բազմազանությամբ: Քննարկվեցին այնպիսի թեմաներ, ինչպիսիք են տարածական և անձնային դեցենտրացիայի փոխկապակցվածությունը, անձնային ինքնորոշման մեջ հայեցողության գործառույթը, սոցիալական արքիտեկտուրայի գործոնային վերլուծությունը, հայ ազգային ինքնության արմատները և փոփոխությունները վերջին հարյուրամյակում, տրանսֆերի դերը ընտանեկան հարաբերություններում, անձի կառուցվածքը և արխետիպերը:

«Չոգեդիագնոստիկա, հոգեկարգավորում և հոգեշտկում» նստաշրջանում քննարկվել են այնպիսի հիմնախնդիրներ, ինչպիսիք են պալեատիվ օգնության պրակտիկայի հոգեբանական նոր մեթոդների ներդրումը Հայաստանում, հոգեթերապևտի կերպարը ռուսական կինեմատոգրաֆիայում և այլն:

«Կառավարման, աշխատակազմի ընտրության և կարիերայի հոգեբանություն» նստաշրջանում ներկայացված զեկուցումներից շատերը նվիրված էին ուսանողների կարիերային կողմնորոշման մոտիվացիոն գործոնների, նախագորակոչային և գորակոչային տարիքի երիտասարդների զինվորական մասնագիտական կողմնորոշման, կոռուպցիոն գործարքների կողային լեզվի փորձագիտական ուսումնասիրության արդիական խնդիրների լուսաբանմանը:

«Ձարգացման և կրթության հոգեբանություն» նստաշրջանում ներկայացված զեկույցները հիմնականում վերաբերում էին դեռահասության շրջանի դժվարություններին և խնդիրներին, ինչպես նաև երեխաների սոցիալիզացիայի գործընթացում դպրոցի դերին:

«Վալեոլոգիա, սպորտի և ֆիզիկական դաստիարակության հոգեբանություն» նստաշրջանում քննարկվել են այնպիսի կարևոր հիմնահարցեր, որոնք վերաբերում են կյանքի որակի և ֆիզիկական ակտիվության փոխկապակցվածությանը, ինչպես նաև Հայաստանում սպորտի հոգեբանության ժամանակակից վիճակին և զարգացման միտումներին:

Երիտասարդ հոգեբանների առաջարկների համաձայն՝ գիտաժողովի ծրագրում առաջին անգամ ներառվել էին նաև հատուկ գործնական սեմինարներ (workshops) երիտասարդ հոգեբանների համար:

«Ցեղասպանությունը մեր կյանքում՝ կարճաժամկետ և երկարաժամկետ հոգեբանական հետևանքները: Կոմիտաս՝ դեպքի քննարկում» (վարող՝ դոկտոր Մելինե Կարագաշյան՝ ԱՄՆ-ից) սեմինարը առանձնանում էր

շատ հետաքրքիր և նորարարական ձևաչափով: Կոմիտասի կյանքի վերլուծությունը կատարվեց գիտական նոր հարացույցի տեսանկյունից, ինչը նոր մոտեցում էր հայ ազգի ունեցած «զոհի» կարգավիճակի վերլուծության համար: Տվյալ նստաշրջանը առանձնանում էր նրանով, որ ուսանողները հնարավորություն ունեին ներկայացնելու իրենց տեսակետները ցեղասպանության և Կոմիտասի կենսագրության վերաբերյալ: Կազմվեցին աշխատանքային խմբեր, որոնք նորովի անդրադառնան նշված հիմնահարցի վերլուծությանը:

«Ընտանեկան համախմբվածությունը ըստ Բ. Յելլինգերի մեթոդի՝ համակարգաֆենոմենոլոգիական մոտեցում» (վարող՝ հ. գ. թ. Ա. Վոլվաչենկո, Ռուսաստան) նստաշրջանը նվիրված էր այնպիսի արդիական հարցերի քննարկմանը, ինչպիսիք են ընտանիքում կոնֆլիկտների առաջացման պատճառները, լուծման մեխանիզմները և օրինաչափությունները: Օրինակների վրա քննարկվեցին առավել հաճախ առաջացող ընտանեկան կոնֆլիկտների դրվագներ, որոնք ավելի ընկալելի դարձրին մատուցվող նյութը:

«Չոգեբանը և աշխատաշուկան» (վարող՝ հ. գ. թ. Ա. Բեջանյան) սեմինարում ներկայացվեցին բոլոր այն հնարավոր մասնագիտական ուղղությունները, որտեղ ժամանակակից հոգեբանը կարող է իրականանալ որպես մասնագետ:

«Դատահոգեբանական փորձաքննության սկզբունքները և փուլերը» (վարող՝ Մ. Պետրոսյան) սեմինարում մանրամասն քննարկվեցին դատահոգեբանական փորձաքննության առանձնահատկություններին և մեխանիզմներին վերաբերող ուշագրավ հարցեր:

Այս իրադարձությունը նշանակալի էր, քանզի հնարավորություն էր ընձեռնվել անմիջականորեն առնչվելու գիտական գաղափարակիրների հետ, քննարկելու տեսական, կիրառական և փորձարարական հոգեբանության ոլորտում նշանակալի հարցեր, համատեղ փորձելու նախանշել այն խնդիրների լուծման ուղիները, որոնք հոգեբանության առջև է դնում կյանքը, նաև դիտարկելու անցյալի չլուծված խնդիրները, ներկայի առաջ բերած հրատապ հարցերը և ապագայի՝ արդեն այսօր կանխատեսվող արդի հոգեբանության մարտահրավերները: Երիտասարդ սերունդը հաղորդակից դարձավ գիտական կյանքին, ձևավորվեցին համախոհների դաշինքներ, նոր դպրոցներ և ժամանակակից ուղղություններ ստեղծելու նախադրյալներ: Հնարավոր էր ունկնդրել և շփվել համաշխարհային ճանաչում ունեցող այնպիսի գիտնականների հետ, ինչպիսիք են Ս. Ն. Ենիկոլոպովը, Գ. Վ. Ակոպովը, Ի. Վ. Իմիդաձեն, Ա. Վ. Շտրոոն և այլք:

Անվիճելի է, որ գիտաժողովի հիմնական նպատակը գիտության զարգացման այս ալեկոծված ժամանակահատվածում հոգեբանական գիտելիքն ընդլայնելու փորձն էր: Չէ՞ որ «հոգեբանական գիտելիքի չզոհացնող վիճակի և դրա բարձր պահանջարկվածության միջև անհամաչափությունը չի կարող չզգոնացնել, քանի որ վաղ թե ուշ այն կարող է որպես արդարացված բողոք ներկայացվել հոգեբանական հանրությանը» (Ա. Վ. Յուրևիչ):

Գիտաժողովում արժարժված հոգեբանական իմացությունը կարող է դիտվել որպես նշանակալի լուծա հոգեբանության մեջ մեթոդաբանական

ճգնաժամի հաղթահարմանը նպաստող հայեցակարգի ստեղծման գործում: Հուսանք, որ գիտաժողովը իրապես նպաստեց հոգեբանության տեսական և գործնական կողմերի մերձեցմանն ու շփման ընդհանուր եզրեր գտնելուն: Հիշենք Վ. Մ. Ալլահվերդովի դիպուկ խոսքերը. «...հոգեբանական պրակտիկայի արդյունավետությունը չափազանց խաբուսիկ է տեսությունից հրաժարվելու համար»:

Գիտաժողովի ընդհանուր և մասնավորապես մեր երկրի համար ունեցած նշանակության մասին կարելի է երկար գրել, բայց անհնար է թերագնահատել դրա դերը հոգեբանության զարգացման համար, քանզի նպաստեց միջազգային հոգեբանական հանրության մակարդակում անմիջական գիտական շփմանը, մասնագիտական համագործակցության սահմանների ընդլայնմանը, հոգեբանության ոլորտում համատեղ գիտական ծրագրեր իրագործելու հնարավորության ստեղծմանը, ինքնառեֆլեքսիայի և սոցիալական ռեֆլեքսիայի գործընթացին, «գավառական» գիտական մտածողության մեջ զարգացման տարբեր տեսակի դեֆորմացիաների, ընդունված էթիկական նորմերի աղավաղված պատկերացումների շտկմանը, որոնք առաջանում են փակ հանրության շրջանակներում գիտության կայացման հետևանքով:

Գիտաժողովը դարձավ գիտնականներին հուզող խնդիրները բարձրաձայնելու, գիտության մեջ տարածքային եսակենտրոնությունը հաղթահարելու, հոգեբանական հանրության ներկայացուցիչների միջև փոխադարձ կապեր հաստատելու լավագույն միջոց:

ՀՐԱՆՏ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ